

אריז"ל – חיי

אלה תולדות יצחק

העיר ירושלים נכבשה על ידי הסולטן הטורקי סולימן מאז 1517. האוכלוסייה הייתה כ-600 יהודים שחיו בעוני והיו תלויים בעיקר בצדקה שנשלחה מחו"ל. בירושלים חי הרב שלמה לוריא, אדם ישר וירא שמיים, עם אשתו ולא היו להם ילדים.

יום אחד בשנת 1534 היה מתפלל ומתחנן בבית הכנסת ואין איש עמו, נגלה אליו אליהו זכור לטוב ויאמר לו דע לך ששלחני הקב"ה לבשרך כי הנה אשתך הרה ויולדת לך בן וקראת שמו יצחק. והוא יחל להושיע את נפשות ישראל מיד הקליפות⁴ וכמה נפשות אשר הם מגולגלים מכמה שנים יתקן ועל ידו תתגלה חכמת הקבלה וכל מין חכמה שבעולם לא יחסר ממנו ושמו נצא בכל הארץ. לכן השמר והזהר שלא תמול אותו עד שאבוא להיות סנדיקו'ס הילד הנולד. ויהי ככלותו לדבר אתו הדברים האלה נעלם מעיניו. ויתמה האיש ההוא מאד מן המראה הזאת וישאר היום ההוא כולו בבית הכנסת בוכה ומתפלל אל ה' אלהיו. וכך אמר בתפלתו אנא ה' קיים את הדבר הזה אשר בשרתני בו ואל יעכב עלי שום עון בדבר הזה הגם כי קטון אנכי ואין בי שום זכות למענך עשה ולא למעני.

בלילה הלך לביתו וסוד זה לא יצא מפיו. ובכל יום אשר היה רואה בטן המלאה היה בוכה מרוב השמחה. וימלאו ימיה ללדת ותלד בן וימלא הבית אורה. וביום השמיני הוליכו אותו לבית הכנסת לימול כמנהג. ואביו היה מסתכל בכל סביבות בית הכנסת לראות אם בא אליהו זכור לטוב ולא ראהו. ויהי בצער גדול כי כל אנשי הקהל היו אצים בו לאמר גש הלאה והחזק בבנך למול אותו והוא היה מתמהמה לאמר שעדיין לא באו כל קרוביו וזה היה כמו חצי שעה. וכראותו צרת נפשו בכה בכי גדול ויאמר בלבו כיון שלא בא אליהו

⁴ קליפות – כוחות שליליים

אריז"ל

זכור לטוב בודאי שאינו הילד אשר נתבשרתי בו ובודאי שעונותי הטוב אלה וחטאי מנעו הטוב ממני. ובעודו בוכה והנה אליהו זכור לטוב לקראתו ויאמר לו אל תבכה עבד ה' קרב אל המזבח ועשה את עולתך שכולה כליל לה' ושב על הכסא והחזק בבנך לעיני אנשי הקהל ואני אשב בחיקך ואחזיק בידי רגלי הילד הזה ומה שנתעכבתי מלבוא עד עתה כדי לנסותך אם תשמור מצותי אם לא. וישב על הכסא שמח ואליהו זכור לטוב ישב כאשר אמר ולא ראהו שום אדם רק הוא לבדו וימול הילד ויוליכוהו לאמו. וקודם שהגיע לבית נתרפאת המילה כתינוק שנימול מכמה שנים ויתמהו האנשים מאד.

ויגדל הילד

ויגדל הילד ויגמל ויוליכוהו לבית הספר וילמוד יותר מכל התינוקות עד כי בהיותו בן שמונה שנים היה מעיין ההלכה כתלמיד ותיק ושום בעל תורה לא היה יכול לעמוד לפניו מעוצם פלפולו. ובזמן ההוא נפטר אביו לבית עולמו ע"ה. ותאמר לו אמו בני הנה נא אני אשה אלמנה ואין בידי יכולת לקנות לך ספרים שאתה צריך ועתה הבה נרדה מצרימה לבית דודך שהוא עשיר גדול ושם לא תחסר כלום. ויאמר לאמו הנני לעשות כל אשר תאמרי אלי אעשה. ויקומו וירדו מצרימה ויבואו בית דודו

ודודו קבלו בכבוד גדול ויהי לו לבן. וישלח ויקרא את הרב כמהר"ר בצלאל אשכנזי זלה"ה ויבקש ממנו שיהיה הנער ההוא תלמידו ויודה לו בפרט ששמע שמעו וחכמתו ויהי עמו עד היותו בן ט"ו שנים ואז גברה חכמתו על כל חכמי מצרים ואז נתן לו דודו את בתו לאשה.

ספר הזהר

ויעבור כמו שתי שנים והנה סוחר אחד בא למצרים בסחורה גדולה וילך לבית הכנסת להתפלל וישב כעדו ובידו ספר מכתובת יד. ויגש

אריז"ל

אליו האר"י זלה"ה וירא בספר ההוא סודות גדולות וישאל לאיש ההוא מי אתה ומה מלאכתך ומה כתוב בספר הזה הגד לי אל תכחש. ויאמר לו האיש אדוני מה אדבר ומה אומר כי ה' מנעני מכבוד ואיני יודע אות אחת בתורה כי מן האנוסים אני ולפי שראיתי אנשי הקהל כל אחד סידורו בידו מפני הבושה לקחתי ספר זה בידי שמצאתיו זה כמה שנים אבל איני יודע מה כתוב בו. זר שאינו שוה לך שום דבר מכור אותו לי ועלי לשלם כל אשר תאמר. ויאמר לו האיש וכי מחוסר ממון אני שאמכור אותו לך אם תעשה לי הדבר הזה תשתדל עם חותנך שהוא "המעלי" של מצרים שיוותר לי המכס הנוגע לו מסחורתי אתנהו לך. ולהיות שהאר"י ז"ל היה חפץ וחשוק בספר ההוא ויעש כן ויתן לו הספר ההוא.

ויקח הספר ההוא וילך ויתבודד בבית אחד בחצרו שש שנים והיה שונה בספר ההוא ומעיין בו בטרחא גדולה. ולפעמים היו אומרים לו בחלום שהבין בספר הזוהר וכיוון לדעת הרשב"י אבל יש בו סוד אחר גדול עמוק ממנו. ולפעמים היו אומרים לו שההבנה שהבין היא הבנה נכונה אבל אין זאת כוונת הרשב"י מפני הטעות שנפל בספר הזוהר. ולפעמים היו אומרים לו שכדי שיבין המאמר ההוא צריך סיגופים אחרים קשים מהראשונים. ובראותו כן יצא מחצרו והלך לו להתבודד במצרים הישנה בכפר אחד על גבי המקיאיץ שבצוען מצרים הנקרא אל רוד'א ע"י חמיו שהיה עשיר גדול וזה הכפר היה ברשותו סמוך לנהר נילוס שש שנים אחרות. ובכל ערב שבת שהיה הולך לביתו לא היה מסיח עם שום אדם ואפילו עם אשתו אלא בהכרח גדול היה מדבר עמה בלשון הקודש.

זכה לרוח הקדשא

ועל ידי מעשים אלו זכה לרוח הקדשא. ונגלה אליו אליהו זכור לטוב. ויאמר לו הנה נא שלחני ה' לומר לך כל סתרי תורה וכל רז לא אעלים ממך ולכן חזק ואמץ ואל תפסוק ממעשיך הטובים שאם כה תעשה תהיה כמלאכי מרום. גם זכה שבכל לילה שהיתה נשמתו עולה למרום היו באים מלאכי השרת ומלוין אותה עד מתיבתא

אריז"ל

דרקיעא והיו שואלים לו באיזו ישיבה הוא רוצה לילך. ולפעמים היה אומר לישיבה של הרשב"י או לישיבה של רבי עקיבא או של רבי אליעזר הגדול או שאר תנאים ואמוראים או נביאים. ובישיבה שהיה רוצה בה היו מוליכים אותו ולמחר היה אומר לחכמים מה שקבל באותה ישיבה.

כשאני ישן עולה נשמתי למעלה

והעיד החסיד הקדוש כמהר"ר אברהם הלוי ז"ל שפעם אחת היה הרב ישן שנת הצהרים וראה שהרב זלה"ה היה רוחש בשפתיו בתוך השינה והלך כמהר"ר אברהם הלוי ז"ל והטה אזנו על גבי פיו לשמוע מה ידבר הרב בחלומו ובתוך כך נתעורר הרב משנתו ומצאו עומד על גבי פיו. אמר לו מה לך פה. אמר לו ימחול לי האדון כי לפי שראיתי שפתי האדון דובבים הטייתי אזני לשמוע מה ידבר. אמר לו הרב תמיד כשאני ישן עולה נשמתי למעלה דרך שבילין ונתיבות הידועים לי ומלאכי השרת מביאים נשמתי לפני מטטרו"ן שר הפנים והוא שואל אותי לאיזו ישיבה אני רוצה לילך ובאותה הישיבה מוסרים לי סודות ורזין וגנזי התורה אשר מעולם לא נשמעו ולא נודעו אפילו בזמן התנאים. אז התחילו להפציר בו שיגלה להם איזה סוד מהם. התחיל הרב לשחוק בהם ואמר מעיד אני עלי שמים וארץ אילו הייתי חי שמונים שנה רצופים בלתי גוזמא לומר מה שלמדתי בזה הפעם בפרשת האתון של בלעם לא הייתי יכול לסיים אם כן היאך אומר לכם סוד אחד מהם והם בלתי נפרדים כי כל אחד כלול בחברו לכן אל תדברו גבוהה גבוהה.

לך לגליל העליון

עד שבלילה אחד בישיבה של הרשב"י אמרו לו מה לך בארץ טמאה זאת לך לגליל העליון צפת תוב"ב ושם תזכה לעלות למעלה יותר גדולה. גם דע לך שימי חייך הם מעטים ושם תזכה לקבורה. ואת החכם כמהר"ר חיים ויטאל תמשח לנביא וחכם תחתיך כי הוא

אריז"ל

נשמה גדולה ניצוץ של רבי עקיבא וגם שאתה תלמידו מגלגול אחר והרבה תורה לימד לך וצריך אתה לשלם לו שכרו וללמדו כל רזין עילאין שאתה שומע.

וישכם הרב בבקר וירכב את בניו ואת בני ביתו על הגמלים ויקם וילך לצפת תוב"ב. וימצא שם אנשים חכמים ונבונים מוה"ר יוסף קארו והרב משה קורדבירו והר"י אשכנזי הנקרא "תנא גדול" להיותו שונה תמיד המשניות בניגון ושאר חכמים אחרים גבורים כאריות בתורה אחד מהם ירדוף אלף. ובבואו שם שכח חכמתו ונסתלקה ממנו רוח הקודש. ויחדד יצחק חרדה גדולה עד מאד ומרוב צערו נרדם ויחלום והנה איש עומד לנגדו ויאמר לו מה לך נרדם קום קרא אל אלהיך ועשה סיגופים וסבילות אחרים כדי שתשוב לאיתנך ותזכה למעלה יותר גדולה כי הסגופים שעשית בארץ הטמאה אינם מועילים לארץ ישראל כי אויר של ארץ ישראל רוחני יותר ויעש כן. ולסוף ימים נחה עליו רוח ה' בתגבורת שפע מבראשונה.

היה יודע וכובש נבואתו

וכל זה היה יודע וכובש נבואתו מפני כבוד הרב משה קורדבירו שיגע הרבה בחכמת הקבלה ובחכמתו חיבר ספר אור יקר וספר אלימה וספרים אחרים ואם יפרסם חכמתו יניחו לו ויבואו אחריו ויהיה גנאי לו ואין רשות לעשות כן כי אדם גדול בתורה היה ומה שחיבר בטורח גדול חיבר ובפרט שהיה ממש נלחם עם המקטרגים המונעים אותו והיה קם בחצי הלילה והולך לבית הכנסת ושם היה מעיין בספר הזוהר. ולילה אחד קם כמנהגו והלך לבית הכנסת ובעוד שהיה כותב והנה דמות איש של אש עומד כנגדו ושלהבת יוצא מפיו לשורפו. מיד הוציא הרמ"ק שמות הקדש מפיו עד שנמחה הדמות מלפניו. וכזאת וכזאת אירע לו כמה פעמים והקב"ה הצילו.

אריז"ל

וביום שנפטר הרמ"ק ז"ל באו תלמידיו ושאר החכמים לבקרו. אמר להם דעו לכם רבותי שאיש אחד יקום אחרי ויאיר עיניכם בחכמת הקבלה והגם שתבינו שהוא חולק על דברי אין זה אמת כי הכל אחד אלא לפי שבימי היו צינורי הקדושה סתומים כתבתי דברי בסיתום גדול בבחינת ספירות אבל אחרי מותי יתגלו יותר הצנורות ויפרש האיש דבריו בבחינת פרצוף. ומפני זה יראה לכם שחולק על דברי לכן אני מזהיר אתכם שלא תחלוקו עליו כי כך קבלה נשמתו מהר סיני ובפרט שניצוץ נשמתו מהרשב"י ז"ל.

כשמוע תלמידיו דברים אלו הפצירו בו שיאמר להם מי הוא זה ולא רצה באמרו אחר שהוא אינו רוצה לגלות עצמו גם אני איני רוצה לגלותו. אמנם סימן אחד אני אומר לכם שמי שיזכה לראות עמוד הענן ההולך לפני מטתי הוא האיש אשר דיבר בו ה' להיות נגיד ומצוה על עמו ישראל. וכן היה שנושאי ארונו כשהגיעו לבית החיים רצו לחפור לו קבר אצל גדולי הדור ואמר להם האר"י אין זה מקומו שעמוד הענן שהולך לפני ארונו הלך להלאה ונח שם במקום פלוני מיד הרגישו שהוא האיש אשר אמר עליו הרמ"ק ז"ל.

תבקש ממנה מחילה

אבל לא החזיקו בדבר עד מעשה שהיה שמינו חכמי צפת תוב"ב עשרה ממונים על העבירות וכולם חכמים ונבונים ובכללם מינו להאר"י ז"ל עמהם. ויום אחד יום שני השכים בבוקר אחד מן הממונים בעלייתו לקרות כמנהגו ופתח חלונו לראות אם האיר פני מזרח כדי לילך לבית הכנסת להיות מעשרה ראשונים כמנהגו וירא והנה אשה מלובשת בגדי שבת יצאה מחצרה אמר החכם ההוא בלבו אסורה נא ואראה אנה תלך אשה זאת בשעה זאת. וילך אחריה וירא והנה היא נכנסת בחצר אחד אשר היה שם אדם אחד חשוד על עניו אשת איש וכראותו כן אמר אכן נודע הדבר שהאשה הזאת הלכה שם לזנות עם אותו האיש. מיד אחר גמר התפלה אמר לשמש שיאסוף החברים ממוני העבירות כדי שהוא יעיד בפניהם על עבירה אחת שראה בעיניו. וילך השמש ההוא בשליחות ויאספו

אריז"ל

כולם. ויקם החכם ההוא להעיד לפנייהם. ויען האר"י ז"ל ויאמר לו סתום פיך אל תדבר סרה על בנות ישראל הכשרות שהאשה אשר ראית היום הולכת בהשכמה היא אשה נקיה מכל חטא וזה לך האות שקמה בהשכמה בעוד שאין איש נראה בחוץ כדי שלא יסתכל בה שום אדם. וסיבת הליכתה שם מפני שבאותו חצר בא אורח אחד מחוץ לארץ מארץ המערב והביא לה כתב מבעלה ומעות ומרוב צניעותה שלחה שליח לאיש ההוא שיתן לה הכתב והמעות שהביא ולא רצה באומרו כי כן ציוה בעלה שלא יתן אלא בידה בפרט שרוצה לדבר עמה ביחוד דברים אשר אמר לו בעלה שיגיד לה ומילי לא ממסרן לשליח. ולכן הלכה היא בעצמה. אז נשתטח אותו חכם לרגלי האר"י ז"ל אמר לו נעניתי לך מחול לי. אמר לו האר"י מה לך להשתטח על רגלי לך והשתטח על רגלי האשה ההיא ובקש ממנה מחילה שחשדת בכשרים וכן עשה. אז החזיקוהו לנביא.

אל תמנע טוב ממנו

ושומעו היה בין כל בני העיר עד שנשמע הדבר לשני חכמים גדולים אשר היו בלתי מאמינים מפי השמועה ויבואו ויאמרו לו מה זה יצחק שאומרים עליך שאתה צופה עתידות הגד נא אלינו. ומרוב ענותנותו כחש הדברים ויאמר לא נביא אנכי ולא בן נביא אנכי ואיני יודע דבר. ובעודו מדבר עמהם והנה איש עבר לפנייהם ויגע בגדיו בבגדי האר"י ז"ל ויאמר לאיש ההוא ה' ימחול לך שאתה מצריכני עכשיו לעשות כמה טבילות. אז החכמים ההם רצו אחרי האיש ההוא ויאמרו לו מי אתה ומה עשית שככה דיבר אליך האר"י ז"ל אם תגיד לנו האמת דע לך שינתן תיקון לעונך ואם תכחש דע כי מות תמות בחטאיך. אז נבהל האיש מפניהם ויאמר להם מה אדבר ומה אומר והאלהים מצא את עון עבדכם ויצר הרע השיאני לבעול את אשתי בלילה הזאת שלא כדרכה. ויהי כשומעם ויבואו הם עם שמונה חכמים אחרים ונשתטחו לרגלי האר"י ז"ל

ויאמרו לו למען ה' בבקשה ממך אל תמנע טוב ממנו והנה הננו מוכנים להיות תלמידים לעמוד לשרת לפניך ולשתות מי תורתך